

pentagram

jaargang 33 nummer 5 2011

Pentagram gaat over het Licht, dat de mensheid door de tijden heen is geschonken, ook in dit nummer: In het openingsartikel laat Jan van Rijckenborgh zien hoe het Licht, gesymboliseerd in de hemelse muziek van zeven-snarige lier van Orpheus zo'n 12.000 jaar geleden in heel Klein-Azië duizenden geestelijk deed ontwaken.

Via bijdragen als *Evangelie van Filippus*, *Zaaien en oogsten* en *Alleen de vuurvogel overwint* maken we een reis door de tijd en haar verschillende filosofieën. Met Loki (Lucifer) die het lichtelement in de mens, de god Balder doodde, duiken we diep in ons bewustzijnsverleden. Aldus komen uiteindelijk uit op een weg van inzicht, waar de ware mens als een feniks uit de as kan herrijzen. Opnieuw Orpheus, maar nu over de onmogelijke liefde van Eurydice, en de opera hierover. Muziek kan vonken van goddelijk vuur overbrengen, en Orpheus' lier verbond inderdaad de aarde met hoge energieën uit de sferen van Dionysos' geestvervoering – en doet dat nog – maar Eurydice, de menselijke ziel, heeft nog onvolgende bewustzijn...

Pentagram eindigt met een blik van Dieter Boers, een stralingsdeskundige, op de naaste toekomst, in zijn visie op het jaar 2012. Zijn boodschap: als wij door levenshouding een vibratieverhoging bewerkstelligen, kunnen wij de ingrijpende veranderingen die de aarde te wachten staan met vertrouwen tegemoet zien.

inhoud

orgiën of geestvervoering?
de mysteriën van orpheus 2

het evangelie van Filippus
'als het avond wordt' 8

zaaien en oogsten 10

religie en filosofie in de samenleving van nu
alleen de vuurvogel overwint het kwaad 14

orpheus en eurydice
het drama van de onmogelijke liefde 20

orpheus en eurydice
de orfische mysteriën en de sirenen 26

de edda
ragnarok – de ondergang van de oude wereld 31

boekbespreking: waarom de mensheid voor een evolutiesprong staat
(r)evolutie 2012 36

Omslag: In zinderende kleuren schildert de Zuid-Franse kunstenares Mona Roussette de nieuwe bewustzijnswereld van de fenix, symbool voor de herboren zielenmens.
L'oiseau Phénix. Mona Roussette, Bergerac (Fr.)
www.lagaleriedemona.com.

de mysteriën van orpheus

J. van Rijckenborgh

Op diverse podia in Europa, de Verenigde Staten en Canada zijn deze zomer voorstellingen gegeven van Christoph Willibald von Glucks opera 'Orfeo ed Euridice'. De componist dook daarvoor in 1776 diep in de mythologie, en maakte met prachtige melodieën een bewerking van de klassieke Orpheus-mythe, over de zanger die met zijn betoverende stem en snarenspeel zelfs de stenen tot ontroering wist te wekken. In een aantal bijdragen denkt **pentagram** met de lezer mee over de diepzinnigheid en de achtergronden van dit spirituele drama uit de voor-Griekse oudheid.

Als we ons bezinnen op Orpheus, dan moeten we ons allereerst bevrijden van alles wat we mogelijk desbetreffend in onze jonge jaren hebben geleerd. Niet zozeer omdat het onwaar zou zijn, maar omdat we van huis uit al dat geleerde hebben verbonden met totaal foutieve conclusies. Ten gevolge van die conclusies hebben we weinig respect gekregen voor de orfische en dionysische wonderen, die we in één adem willen noemen. Aan die wonderen is het begrip 'orgiën' verbonden. En orgiën staan bij ons in een kwade reuk. En inderdaad, in later eeuwen heeft men in het zozeer decadente Romeinse keizerrijk van de orgiën – oorspronkelijk: het celebreren van de rituelen in de mysteriën – alcoholische uitpattingen gemaakt, vergezeld van de meest infame openlijke zinnelijkheid, en dat alles onder het mom van het orfische en dionysische mysterie. Bij Dionysos en Orpheus was het wijnvat in hoge ere, zo zei men; ook werd beweerd, dat deze twee mysteriefiguren de waanzin wekten, vooral bij vrouwen. De Dionysos-invloed was als een atmosferi-

sche vibratie. Zodra die vibratie over de landen streek, verlieten de vrouwen die er vatbaar voor waren, hun woningen en hun echtgenoten en hun kinderen om zich op bepaalde plaatsen te verenigen en zich met hun god aan allerlei orgiën over te geven, vol van wijn en hysterie. 'Terwijl zij aan de huiselijke arbeid zijn' – zo verhalen de legenden – 'slingeren plots de wijnranken zich om het weefgetouw; melk en honing druppen van het dak. Zij grijpen een van hun kinderen, verscheuren het, en gaan de bergen in, waar zij zich met de maenaden overgeven aan de goddelijke roes. De epidemische waanzin overvalt de mensen en sleept de meest onwillige mee. Alle banden verbreekt hij en voert de mensen tot het leven van de ongebreidelde natuur.' 'Ergens', zo zegt een ander verhaal, 'verlaten drie dochters in waanzin hun huis en verslinden hun zuigelingen'.

Dionysos, de godheid die Orpheus inspireerde, met kantharos en een menade. Fresco, uit Herculaneum, eerste eeuw na Chr.

Napels: Nationaal Museum, Foto © Luciano Pedicini

Jan van Rijckenborgh en Catharose de Petri zijn de oprichters van de Geesteschool van het Gouden Rozenkruis. In deze school hebben zij de weg van het vrijmaken van de ziel op alle mogelijke manieren, en vaak aan de hand van oorspronkelijke teksten uit de universele leringen, aan hun leerlingen verklaard, toegelicht en voorgeleefd

beeld uit de opera orfeo ed eurydice c. w. von glück, juli 2011, paleis soestdijk, nederland foto @ leo van velzen

Het is als een angstdroom, zo heeft men ons in de literatuur geleerd, en de god drijft allen tot steeds heftiger waanzin; hij is de grote jager en de vrouwen die hem dienen zweept hij op als jachthonden. Wie heeft nog nimmer gehoord van de bacchanten? Het zijn in de dionysische waanzin opgezweepte vrouwen, die in gruwelijke razernij als verscheurende dieren huishouden. Wat moeten wij van dat alles denken, wat men ons geleerd heeft en wat men ons zonder enig begrip als sagen en legenden opdist? En wat zulk een duivelse reflex gehad heeft op de Romeinse decadenten? Is ook bij ons de alcoholist niet de mens die Bacchus dient? En is het niet zo, dat men het legendarische en mythische van de oude mysteriën als feiten stelt om dialectische grofheden en zonden te accentueren? Zal het daarom niet heel moeilijk zijn, deze naar wijn en ontucht riekende mysteriën te ontdoen van hun sluiers en ze te gebruiken als roep tot het nieuwe leven? In het geheel niet, want de signatuur van een goddelijke boodschap is in deze mysteriën zó duidelijk, dat een kind het zou kunnen verstaan.

Komen wij nu tot een gestructureerde weergave. De orfische mysteriën dateren uit een prehistorische, een dusgenaamd legendarische tijd. Men kan de aanvang dezer mysteriën op rond 12.000 jaren geleden stellen en u moet dat wel bedenken, wanneer u de zuiver christocentrische gedachten beluistert van 10.000 jaren vóór Christus.

Men kan Orpheus vergelijken met alle andere grote godsdienstleraren. Hij brengt een leer die een samenvatting is van de universele mysteriën, zonder zelf iets te boek te stellen.

En naast hem treedt op Dionysos, de stormachtige drijver van de geest. Wie deze laatste figuur bestudeert, kan zonder enige fantasie vaststellen dat Dionysos de werkzaamheid van de heilige geest voorstelt, de geest die als een stormwind over de wereld strijkt, overal de dialectische mens wekkend, waar zulks maar mogelijk is, en tot extase, dat is orgiën, jaagt.

Toen de discipelen van de Christus hun pinksterfeest van de heilige geest ervoeren, waren er velen die het vermoeden uitspraken 'dat zij vol

De oude verslagen beschrijven een reactie van de mensheid op die heilige aanraking, zó geweldig, dat het voor buitenstaanders zonder meer ontstellend was

zoeten wijns waren'. De extase, de hemelse blijdschap die de aanraking van de universele geest wekt, en de handelingen die daaruit voortvloeien, zijn voor de gewone aardse mens dermate onlogisch, zó absurd, dat de benaming 'waanzin' voor de hand ligt. De oude verslagen beschrijven een reactie van de mensheid op die heilige aanraking, zó geweldig, dat het voor buitenstaanders zonder meer ontstellend was.

Naarmate de tijd in dit aardse bestaansgebied voortschrijdt, wordt het raslichaam van de mens steeds meer gekristalliseerd. De menselijke wezenswerkelijkheid komt steeds meer tot verstening. Deze verharding heeft niet slechts betrekking op het stoffelijke lichaam, doch ook op de andere voertuigen van de persoonlijkheid, ook op de eigenschappen van de persoonlijkheid, op haar gehele levenssfeer en levensgedrag. Er is dus niet alleen sprake van verharding, doch ook van vertraging van alle levensfuncties, en met het voortgaan der eeuwen wordt het reactievermogen van de mens dus steeds zwakker. Als we er dan nog aan toevoegen dat de verzwakking van reactievermogen gelijke tred houdt met inkapseling van bewustzijn, dan kunnen we geheel begrijpen dat de aanraking van de geest, 12.000 jaar geleden, en 2000 jaar geleden en zelfs 700 jaar geleden, heel wat dynamischer en heel wat reactievoller kon zijn dan in ons tijdsgewricht.

Zevenhonderd jaren geleden kwamen honderden tegelijk tot de katharen en gingen geheel op in het endura, omdat zij de aanraking van de Geest waarnamen en ondergingen.

Tweeduizend jaar geleden kwamen duizenden tot de heilige geest op de roep der discipelen van Christus, en zij lieten zich dopen, hetgeen wij niet moeten verstaan als een uiterlijke rituele handeling, doch als een lijfelijk ondergaan van vibraties en als een persoonlijk reageren daarop.

UNIVERSEEL BRANDPUNT Zo wordt het voor ons begrijpelijk, dat 12.000 jaren geleden de orfische en dionysische mysteriën het vermochten meer dan duizenden te wekken tot het nieuwe leven; dat hier een machtige massale reactie tot aanzijn kwam, zó geweldig, dat na al die duizenden jaren de meest schokkende sagen en verhalen bewaard zijn gebleven, zij het dan dat al die verhalen door niet begrijpende achterblijvenden werden samengevlochten.

Duizenden jaren geleden was geheel Klein-Azië een enorm brandpunt van universele aanraking en de volkeren die in dit grote gebied woonden, hebben de genade daarvan ondergaan. Egypte, Kanaän, Syrië, Perzië, alsmede de zuidelijke Balkan waren als één groot oogstveld voor de heilige mysteriën van de Universele Broederschap. Men kan zeggen, dat de oogst van die tijden tot ver in de tienduizenden liep aan vrijgemaakte zielen voor het nieuwe leven.

In dat belangrijke tijdsgewricht van de Arische bedeling was het schijnbaar alsof de mysteriën elkaar verdrongen. Wat heeft bijvoorbeeld het oude Griekenland er niet vele gekend! Doch het was zo, dat aan allen de gelegenheid werd geschonken het bevrijdende leven binnen te gaan. Het was de laatst mogelijke werkelijk grote

Het vat der Danaïden en de arbeid van Sisyfus stammen uit het beeldend vermogen van de orfische mysteriën

greep op de Arische mensheid. Het was de laatste grote oogst vóór het raslichaam dermate tot kristallisatie kwam dat van grote oogsten geen sprake meer zou kunnen zijn.

Wie kan nú nog de geest verstaan en zien? Wie heeft nú nog voldoende bewustzijn om klaar en spontaan te reageren?

De duizendtallen van weleer, en de honderdtallen van zevenhonderd jaar geleden, zullen er daarom nu op z'n best tientallen zijn. Er moet nu worden gevochten om één ziel, om één mens voldoende open te maken voor het Licht. En de broeders en zusters die erin slagen, vallen op hun knieën vol dankbaarheid voor die éne geredde ziel. Zij zijn net zo dankbaar als de orfische hiërofant en voor hun duizendtallen. De wijn, die men associeert met de Dionysosdienst, is het symbool van de werkzaamheid van de heilige geest. Denk slechts aan de wijn van het heilig avondmaal. Als de wingerdranken zich slingerden rond het weefgetouw der vrouwen, de wingerdranken van de wijndruif, en als het melk en honing drupte van de daken, dan wil dat zeggen dat de aanraking des Geestes zo dynamisch was dat de mensen eenvoudig niet voort konden gaan met hun leven-van-alle-dag; zij móesten reageren, spontaan. Aldus reageerden in die oude tijden ontelbaren op de aanstormende krachtgolven van Dionysos. En de mensen wisten, zij begrepen, omdat zij onderwezen waren door de leringen van Orpheus. Deze leringen worden ons voorgesteld als liederen en gedichten, door Orpheus gezongen en gedeclameerd met behulp van de zevensnarige

lier. Deze lier is het magische en bevrijdende instrument van alle zonen van wil en yoga, het zeventvoudige vermogen van de goddelijke mens. Met behulp van die lier zong Orpheus zijn zangen. De dialectische, niet begrijpende onderzoeker van onze tijd zegt dat de leringen en zangen van Orpheus zeer pessimistisch waren. Orpheus was een sombere leraar, zo wordt er vol nadruk beweerd. Maar er is ook een andere manier om ernaar te kijken.

Wat zegt Orpheus dan? De mens is zondig en ongelukkig krachtens zijn tweeslachtige natuur. Ook wij weten dat.

Orpheus zegt, dat het verlangen naar een zalig hiernamaals geen zin heeft want hij wenst, en wij citeren hem letterlijk: 'aan de cirkel te ontsnappen en te herademmen na de ellende'. U weet volkomen wat hiermee wordt bedoeld. Orpheus leert, dat het leven een fatale kringloop is, waarin de mens gevangen ligt. In zijn gevangenis komt hij van kwaad tot erger, van zonde tot zonde.

De orfische leer betreft dus zonde en ellende naar de natuur, maar boven dat alles staat haar prediking der verlossing. De verlossing staat centraal. Om de verlossing nu actueel en mogelijk te maken, doet Orpheus letterlijk alles om deze wereld naar haar dialectische begrenzings te verklaren. Het bekende vat der Danaïden en de arbeid van Sisyfus stammen uit het beeldend vermogen van de orfische mysteriën.

U kent wellicht de twee sagen van de Danaïden en van Sisyfus. De Danaïden zijn zondaren, uit het oorspronkelijke rijk uitgeworpen, die

veroordeeld worden om een bodemloos vat voortdurend met water te vullen. Door hevige levensdorst gekweld, zijn de Danaïden met dat hopeloze werk bezig. Nimmer wordt het vat vol, en nimmer kunnen zij hun dorstige lippen met het water verkoelen. Sisyfus is de gedoemde, die veroordeeld wordt om een rotsblok steeds weer opnieuw tegen een steilte omhoog te wentelen, vanwaar het telkens weer naar beneden rolt.

Behoeft deze voorstelling van zaken nog commentaar? Wij spreken van opgaan, blinken en verzinken en zijn dan wellicht nog te optimistisch. Is daarom de orfische zienswijze niet veel juister, die stelt dat het in deze natuur ten slotte zonder meer 'verzinken' is? Is ons gehele leven niet daar om het te bewijzen?

In de lokaliteiten en gebouwen waar de orfische leringen werden bestudeerd, werden de Danaïden-met-hun-vat, en Sisyfus-met-zijn-steen steeds weer afgebeeld met enkele rake trekken. Daarom kan men zeggen, dat in deze twee sobere symbolen de gehele dialectiek ten voeten uit werd aangeduid, rond 12.000 jaren geleden. Dat is inderdaad pessimisme, doch dan slechts met betrekking tot déze natuur. Want voort, en verder, en hoger, en wijder, gaan de zangen van Orpheus. Het gaat om de verlossing, het gaat erom aan de cirkel te ontsnappen.

Hoe komt de verlossing tot stand?

Ten eerste zal de goddelijke vonk worden vrijgemaakt, het goddelijk element dat in de verzonken microkosmos nochtans aanwezig is en blijft.

Ten tweede zal de leerling de weg gaan van de 'orphicos bios', dat is de weg van de zelfversterking-naar-de-natuur, ten gevolge waarvan de leerlingen van de orfische mysteriën een zeer uitzonderlijke levenshouding gingen aannemen, en in stilheid hun weg gingen. Zij weken vrijwel in alles van de gewone levensmoraal af, hetgeen vanzelf spreekt.

Ten derde ging de leerling de rituele weg, zoals dat wordt aangeduid. De rituele weg is de weg van stelselmatige aanraking, verbreking, verheffing door en in de heilige geest. De rituele weg is dus de weg van Dionysos.

Daar vaart de stormwind des geestes aan. En de leerling zingt het lied van bevrijding:

'Ik was een kind der aarde, en van de gesterde hemel. Maar mijn herkomst is hemels. Voorwaar, gij weet het.'

Het gevolg van het gaan van het pad door heilige handeling, lering, en nieuw leven is het vrijkomen van de keten van ellende.

Zo gaat het-pessimisme-naar-de-natuur over in het sprankelende enthousiasme van de pelgrims – zat, dat is: verzadigd, met de wijn van de geest. Zij dansen als bacchanten, zoals eertijds alle heiligen en bevrijden, en zoals in de Psalmen beschreven wordt. Zij dansen hun bevrijdingsdansen met de monaden, dat zijn de nieuwe zielen met de bevrijde en herboren geest, en zij zingen, begeleid door de zevensnarige lier van Orpheus:

*'Heil u, die het lijden leed;
dit hebt ge nog nimmer geleden.'*

‘als het avond wordt’

‘Een ezel die een molensteen ronddraaide, legde al lopend honderd mijl af. Toen hij werd losgemaakt, merkte hij dat hij nog steeds op dezelfde plaats was. Er zijn mensen die veel reizen maken zonder dichter bij enige plek te komen. Wanneer de avond hen overvalt, hebben zij nog geen stad of dorp, geen schepsel of iets anders uit de natuur, geen macht of engel gezien. De ongelukkigen hebben zich vergeefs ingespannen.’

Dit citaat uit het evangelie volgens Filippus laat zich als volgt lezen in het moderne leven: wij zijn als de ezel rondlopend in cirkelgang. We malen ons koren met veel moeite in beroep, gezin en maatschappij en daar blijven we maar druk mee bezig. En ‘als het avond wordt’, aan het einde van ons actieve bestaan, hebben we niets gezien. Wij hebben de essentiële dingen niet herkend: niet het belang van de intermenselijke relaties (geen stad of dorp), noch van de natuur: de essentie van de dieren, planten en natuurkrachten is ons ontgaan. En evenzo hebben wij op het gebied van de bovenzinnelijke werelden de collectieve goede en kwade energieën die ons sturen niet bewust beleefd en zijn er daarom niet vrij van geworden. ‘De ongelukkigen hebben zich vergeefs ingespannen.’

In het evangelie dat Filippus bijna 2000 jaar geleden schreef, kun je zo de bestaanssituatie van de moderne mens herkennen. Het lijkt bijna alsof het in onze tijd wel in het woestijnzand gevonden moest worden, om ons op indringende wijze te attenderen op onze situatie. Het evangelie kan onze huidige situatie verduidelijken en ons wijzen op de mogelijkheid, ja zelfs de noodzaak tot een levenswijze, die ons dichterbij onze werkelijke bestemming brengt. Het evangelie geeft namelijk ook een beschrijving van hoe die andere toestand eruitziet en hoe je deze bereikt.

Bijvoorbeeld: ‘Wie erven wat dood is, zijn zelf dood en ze erven wat dood is. Wie erven wat levend is, die leven en zij erven zowel wat levend als wat dood is.’

Zolang wij als de ezel in een cirkel lopen en vergeefs onze problemen herkauwen, worden wij als het ware ook herkauwd. Wij erven alleen maar ‘wat dood is’ terwijl wij fysiek nog leven en zijn derhalve zelf ‘dood’. Er is echter een mogelijkheid ‘wat leeft’ te erven. Want de onbewuste vonk van de geest, de spirituele kern, heeft slechts de juiste voeding en speelruimte nodig om zich te ontplooiën.

Als die vonk van de geest op een spirituele weg zoals dat in het evangelie van Filippus tot in details wordt beschreven bewust tot ontwikkeling gebracht wordt, ‘erven wij het levende’, het leven in een onvergankelijke wereld, en ook het ‘dode’. Want voor iemand die uit de eeuwigheid leeft, krijgen alle dingen, ook de ‘dode’ hun zin en worden ze aan hem dienstbaar.

Elke mens is in de woorden van dit evangelie als een parel die, ook als deze zijn glans nog niet heeft verkregen, zijn waarde nooit verliest.

‘Als een parel [de onvergankelijke kern] in de modder [de maatschappelijke en individuele chaos] wordt gegooid, daalt haar waarde niet. En haar waarde stijgt niet als ze met balsemolie ingewreven wordt [als ze met illusies wordt opgewreven]; in de ogen van de eigenaar behoudt zij haar waarde. Zo is het ook met de kinderen van God: waar ze ook terechtkomen, [in de modder of in de illusie] in de ogen van de vader behouden ze steeds hun waarde!’

Het komt er alleen maar op aan haar op een dag te bevrijden van het vuil en van de verkeerde balsemolie. Daardoor zal de parel, ons onvergankelijke zijn, haar volledige glans verkrijgen.

HET EVANGELIE VAN FILIPPUS

Filippus brengt in zijn evangelie gebeurtenissen uit onze vergankelijke wereld dichtbij, in een beeldspraak die onvergankelijke waarheden over ons leven en onze essentie weergeeft. Wie deze beelden, gelijkenissen en symbolen ontraadselt, zal met verrassende inzichten beloond worden. 🌟

Literatuur op aanvraag bij de redactie

Op uiterst fijnzinnige wijze drukt dit fresco de toewijding en het grote zielsverlangen van de ‘orante’ uit. De eerste christenen, die in het vijandige Rome van de derde eeuw hun toevlucht (en begraafplaatsen!) zochten in de onderaardse gangen van de stad, zagen op Christus als ‘de herder van mensen’, net zoals de hermetici Hermes als de ‘Poimandres’ beschouwden, een woord dat ook deze betekenis kent. Fresco in de Priscilla-catacombe te Rome, ca. 200-225 na Chr.

zaaien en oogsten

Ieder koestert in zijn eigen denkwereld wel eens paradijselijke vooruitzichten. De student droomt zich een schitterende carrière, de sportman bestijgt het erepodium, de acteur proeft de roes van het applaus. De werkelijkheid kan er echter helemaal anders uitzien – tot en met een nachtmerrie. Soms vertwijfeling, opstand, verbittering; soms verwondering om de onverwachte afloop.

De volksmond spreekt over een ‘goed of kwaad gesternte’ waaronder wij zijn geboren. Correcter is misschien: een goed én kwaad gesternte maar overigens komt het beeld vrij dicht bij de werkelijkheid. Ervan uitgaand tenminste dat dit gesternte niet zo toevallig is als het lijkt. De sporen van het doen en laten door alle incarnaties heen, aangevuld met de oogst van ons huidig bestaan, vormen als magnetische punten en krachtlijnen inderdaad een innerlijk firmament – ook wel het ‘aurisch wezen’ genoemd – in onze microkosmos, onze wereld in het klein.

Dit uitspansel bevat van iedere ‘bewoner’ zowel een ongewenste en liever niet geziene donkere zijde als een lichtende zijde, vol reeds verworven zielekwaliteit, en daarmee een pakket dat dus zowel stimulansen als remmen bevat. Vandaar: goed én kwaad.

De lading, de kwaliteit van beide elementen, vormt letterlijk de particuliere voorbestemming die – schijnbaar blindelings – de persoonlijkheid door omstandigheden en gebeurtenissen zal voeren enerzijds om die ingeboren gaven als opstap te benutten en anderzijds om de geërfde of nieuw-opgelopen smetten en kwetsuren uit te werken, te neutraliseren, te helen. Daar is niets wonderlijks aan; die zijnstoestand werkt als een magneet die de invloeden uit onze omgeving aantrekt of afstoot, naar gelang de verlangens en ambities waarmee ons uitspansel is geladen. Tot hier lijkt dit nog tamelijk eenvoudig, maar er is meer. In het algemeen beschouwen wij onszelf als individuen, ieder voor zich, maar wij

zijn als met onzichtbare draden met alles en allen hecht verbonden. Zoals het zonnestelsel wel een afzonderlijk systeem vormt en toch één is met het universum, zo is ook iedere microkosmos één met de macrokosmos. Elke stap, door het individu gezet, is inderdaad een stap voor de mensheid; hetzij vooruit, hetzij achteruit. Want in werkelijkheid is er maar één mens, dé Mens. En van die Mens zijn wij, de persoonlijkheid met zijn stoffelijke gestalte, de uitdrukkingsvormen, zoals woorden de uitdrukkingsvormen zijn van een taal. Uit deze verbondenheid volgt dat er naast de persoonlijke inbreng ook nog groepsinvloeden en zelfs wereldinvloeden zijn. Op die wijze wordt begrijpelijk, hoe zowel individuen als bevolkingsgroepen wel zeer merkwaardige, ja soms dramatische wegen gaan, die niet zo direct uit historische of actuele gegevens zijn te verklaren. Blijkbaar moet er hoe dan ook een verstoord evenwicht hersteld, een schuld worden afbetaald, een verdienste gehonoreerd. Door wie dan wel? En waarom ik? Welke god of demon zadelt mij op met een schuldbrief waar niet eens mijn handtekening onder staat? Is dat die zo aanbeden liefde, is dat die zo geprezen gerechtigheid?

We raken hier aan de eeuwige vraag naar de zin van het lijden. Er bestaat geen god die de plussen en minnen van ons gaan en staan noteert om dan de gepaste straf of beloning te bepalen. Elke seconde is de rekening compleet; in werkelijkheid is het – als wij de metafoor even mogen doortrekken – een bovenmenselijke, verheven energie die van iedere mens als het ware

De nieuwe levenshouding is geen ‘enkel spoor’, geen ‘eenrichtingsverkeer’

een boven-elektronisch, of magnetisch, medisch dossier bijhoudt en aan de hand daarvan de geschikte therapie tot genezing aanreikt.

Zijn wij dan ziek? Ja, zo kunnen we dat wel noemen. Teveel is tussen Mens en mens, tussen taal en woord, tussen bron en levende verschijning in komen te staan. Wij zijn in de loop van de tijden steeds dieper weggezakt in de uiterlijkheden, de woordenbrij, de materie en dus steeds verder verwijderd van onze herkomst, de bron van het leven.

Die bron is het ene evenwicht. De stroom die daarvan uitgaat, kan niet afzijdig blijven in dat steeds verdere afglijden van het menselijke bedrijf, maar staat wel voor een dilemma: de mens heeft een vrije wil. De liefde kan niet ingrijpen maar wel als stroom sturen, corrigeren. Daarom wordt wel eens gezegd dat ons ‘lot’ het beste is wat ons kan overkomen. Best een diepzinnige uitspraak, maar als puntje bij paaltje komt soms moeilijk te aanvaarden.

De oorspronkelijke mens is een vrij wezen, want hij is ‘beeld en gelijkenis van God’; het staat hem volkomen vrij of en hoe hij op dit aanbod zal reageren. Hij kan er tegen vechten – en dan wordt het een noodlot; hij kan erin berusten en er het beste van zien te maken; voor hem is dat dan gewoon zijn lot. Als rijpere ziel echter kan hij zijn levensweg begrijpen en

als een opdracht aanvaarden en zo de doorgang vinden tot die hogere spiraal, de ware menswording. Ofwel werken met de meegekomen talenten, ofwel deze proberen te begraven. Overigens brengt dit begraven maar tijdelijk soelaas; de harde noot duikt net zolang onverwacht in een of andere vorm weer op, tot wij eraan toe zijn om haar te kraken. De oude Grieken hadden voor elke gelegenheid een stel goden en godinnen beschikbaar. De besturing van het menselijk lot werd aan Nemesis toevertrouwd, de godin met de blinddoek en de weegschaal; bij de Romeinen is dat Vrouwe Justitia. Justitia is gerechtigheid; ‘Dura lex, sed lex’ (De wet is hard, maar het is de wet!) of, om nog eens een wijsheid uit de volksmond aan te halen: ‘Wat je zaait, zul je oogsten’.

Hoe wij de reactie op onze lotgevallen ook invullen, het is geen keuze die zonder gevolgen blijft. Het kan het begin zijn van een totaal nieuwe levenshouding. Ook deze is dan geen ‘enkel spoor’, geen ‘eenrichtingsverkeer’ want zij omvat zowel onze houding tegenover het leven, als de houding van het leven ten opzichte van ons; lot is geen loterij. De rotsblokken op onze weg hebben wij er zelf gelegd, de kuilen zelf gegraven; individueel en collectief. Hoe uitzichtloos soms ook, wij moeten en kunnen

beide zelf opruimen; voor onszelf, voor allen. Want naast opstand, lijdzaam ondergaan en actief aanvaarden is er nog een vierde reactie op ons lot mogelijk. Het wezen van de eeuwigheid is evenwicht, harmonie, gerechtigheid en liefde. Als het evenwicht is verstoord – en dat is het – en gerechtigheid ons aanklaagt kunnen wij ons beroepen op de liefde. Echter, niet zomaar, slechts in zoverre als wij liefde zijn. Alleen in het zien, begrijpen, erbarmen, dat in ons eigen wezen openbloeit kan alle goed en kwaad worden opgelost. Het volgen van die handreiking kan de mens optillen in een werkelijkheid waarin geen erepodium voorkomt en die toch oneindig hoger en dieper blijkt te zijn dan de grootse daden die

hij zichzelf ooit had toegedicht. Een verrassende herschikking van het zelfbeeld en zijn plaats in het geheel, los van schuld en boete, los van eigen prestaties en successen. Zo wordt nieuwe schuldenlast gemeden, verdienste niet meer nagejaagd en wordt men alert op de tekenen, zowel van ondergang als van opgang, in ons en rondom ons. Voor iedere bloem die verwelkt gaat een nieuwe knop open – in de grote wereld, in onze kleine wereld. Want de grote, stuwende kracht van de liefde, op onze lange weg terug naar huis, is constante vernieuwing. Zolang tot alles wat in de tijd was gegrift op zal gaan in de eeuwigheid. ☸

alleen de vuurvogel overwint het kwaad

Nu religie aan maatschappelijk belang zwaar heeft ingeboet, zien we overal een toenemende belangstelling voor de filosofie – alsof daarvan alle heil te verwachten valt, nu God steeds meer op de achtergrond verdwijnt. Filosofie biedt daarbij als een volwaardige levensfilosofie steeds vaker de antwoorden op de praktische levensvragen en wekt daarom bij velen hoge verwachtingen.

Richtte men zich voor de oplossing van de bestaansproblemen en de zingeving van het leven lange tijd in eerste instantie tot de theologie, dan diende de filosofie daarbij hoogstens als ‘ancilla’, als dienstmaagd van de theologie. Ze bereidde de gelovige enkel voor op het juiste begrip van de geopenbaarde waarheden en haar studie was dan ook enkel voorbehouden aan priesters. Sinds de verlichting heeft de filosofie zich echter van dat keurslijf ontdaan en is zelfstandig in dialoog getreden met de opkomende natuurwetenschappen. Die wetenschappen waren in reactie op het middeleeuwse wereldbeeld areligieus en empirisch en werden beheerst door een mechanistische causaliteitswet, die alles liet ontstaan en gebeuren zonder beroep te doen op een godsbeeld. Dit denken drong ook door tot de filosofische opvattingen, die afrekenden met alle vormen van meta-fysica en elke invloed van religie bij het oplossen van de meest elementaire levensvraagstukken afwezen. Voor veel filosofen verdween de noodzaak om in hun denken over de wereld nog een plaats in te ruimen voor religieuze begrippen, Nietzsches uitspraak: ‘God is dood’, indachtig. Niet meer gehinderd door het achterhaalde theocratische wereldbeeld beperkten de filosofen zich in de regel tot het opstellen van morele leefregels op de basis van de autonome vrijheid van het individu. Maar juist op dit gebied raakt ondertussen menig filosoof in verwarring omdat hij moet vaststellen dat uitgerekend deze aspecten van het bestaan zich aan de invloed van de

natuurwetenschap onttrekken. Hij slaagt er niet in een brug te slaan tussen de wijze waarop de wetenschap de wereld en de mens benadert en onderzoekt en hoe vele mensen worstelen met levensvragen die door de wetenschap onbeantwoord blijven. Hij laat zich in verband met morele kwesties nog maar al te graag leiden door een materialistisch en biologisch mensbeeld.

HET KWAAD EN DE ONMACHT DER FILOSOFEN
Wanneer een filosoof ervan uitgaat dat ethiek zeer wel mogelijk is zonder religie dan doet zich de vraag voor waarop het goedheidsideaal van medemenselijkheid dan wel moet stoelen. Het wordt steeds duidelijker dat ook deze filosofische benadering het wegvallen van de religie als de richtinggevende invloed in het leven onvoldoende kan compenseren. Een terugkeer evenwel naar de wijsheid zoals ze ooit in de mysteriescholen onderwezen werd kan die compensatie wél geven. Een ander moeilijk punt dat het tekortschieten van de a-religieuze filosofie duidelijk illustreert is haar omgang met het kwaad. Het lijkt wel alsof filosofen zich over veel vormen van het kwaad in deze tijd niet willen of kunnen uitspreken. Het kwaad als uitsluitend moreel tekort dat geheel op de rekening te schuiven is van de

De energierijke levenskracht en de nieuwe dynamiek – immers de symbolische betekenis van de vuurvogel – komen sterk tot hun recht in deze impressie van de vuurvogel door de Franse kunstenaar Uleski. Oiseau de feu © Uleski, 2007

RELIGIE EN FILOSOFIE IN DE SAMENLEVING VAN NU

falende menselijke verantwoordelijkheid blijkt niet langer beheersbaar door beroep te doen op zijn vrijheid. Zo vroeg de Amerikaanse filosofe Susan Neiman zich verbaasd af waarom het probleem van het kwaad zo lang is verwaarloosd in de filosofie. Hedendaagse filosofen weten hier geen afdoend antwoord op omdat zij het kwaad als een religieus begrip beschouwen dat als dusdanig achterhaald is. Ze beschouwen het kwaad niet langer als een onderwerp waarover iets zinnigs te zeggen valt.

Toch blijkt dat ieder weldenkend mens niet om het metafysisch probleem van het kwaad heen kan. Juist de aanhoudende worsteling met de vraag waarom er steeds weer dingen gebeuren in de wereld, die niet zouden moeten gebeuren, toont aan dat er geen verklaring is zonder te verwijzen naar een metafysische dimensie. Maar is het kwaad anderzijds wel te herleiden tot uitsluitend een theologisch probleem? Ligt het probleem van het kwaad niet diep verankerd in de mens zelf? De mens van deze natuur kent immers het goede alleen met zijn onafscheidelijke metgezel: het kwaad.

Natuurlijk is het zo dat de heersende religie het kwaad heeft herleid tot het begaan van een morele misstap door de verbinding met de zonde, onder invloed van de duivel. Hebben de kerkelijke dogma's, door het kwaad eenzijdig te verbinden met feitelijke overtredingen van kerkelijke geboden, niet geleid tot een vaak oneigenlijk schuldgevoel en opgelegd zondebesef bij talloze gelovigen? Zonder daarmee de wortel van het kwaad in de mens zelf te hebben aangetast?

OVER DE OORSPRONG VAN HET KWAAD Over de oorzaak en het wezen van het kwaad bestaan vele verklaringen. Rudolf Steiner verklaart in zijn *Het mysterie van het kwaad* dat het kwaad in de pre-tijd zou zijn ontstaan uit een noodzakelijke voorwaarde voor de ontwikkeling van het leven. Door het scheppen van weerstanden en tegenkrachten zou het leven zich krachtiger en beter hebben kunnen ontwikkelen. Als keerzijde daarvan was het kwaad later ontstaan als onbedoelde werkzaamheid, bijna als een 'noodzakelijk' kwaad. Wanneer wij als mens tegenwerking of weerstand ervaren op onze levensweg kunnen we gemakkelijk tot kwalijke praktijken vervallen. Daarom is het kwaad te zien als de negatieve pool van de zelfhandhavingsdrang, die ieder mens eigen is. Een andere mogelijke verklaring krijgen we uit de hermetische wijsheid. Daar luidt verrassend eenvoudig: het kwaad komt voort uit de onwetendheid.

Maar wat wordt daarmee bedoeld?

Zeker is niet een gebrek aan verstandelijk kennis bedoeld, maar wel een nog geheel onbewust zijn van iemands ware mens-zijn. Door middel van intensief zelfonderzoek zou het mogelijk moeten zijn door te dringen tot de ware aard van het kwaad, zoals dat in ieder mens verborgen ligt, en daardoor een beter inzicht te verwerven in de wetmatigheden, die mens en wereld besturen. Tot de belangrijkste strevingen die het leven van de mens bepalen, kunnen we wel dat naar macht, aanzien en bezit rekenen, wat in veel gevallen leidt tot zelfoverschatting, zelfhandhaving en zelfzucht. Zolang de strijd om het

En dan kan het zijn dat – als een machtig symbool – de vuurvogel in ons leven verschijnt, als teken van de ware denker die de mens ten diepste is

bestaan ons motief van handelen is zullen we de natuurwetten niet veranderen – ondanks alle politieke of economische veranderingen die daarvoor worden ingezet – en men hoeft echt geen profeet te zijn om te voorspellen wat er op de hoogste trap van een steeds verder gecultiveerde zelfzucht zal gebeuren. De spanningen en inspanningen zullen dan tot een explosieve climax komen – zie het drama in Noorwegen, afgelopen juli en de extreme augustus-onlusten in Engeland, die we duidelijk als een verschrikkelijke maar onafwendbare ontknoping daarvan kunnen beschouwen.

Kunnen we met een juist en zuiver inzicht dit kwaad overwinnen? Het kan niet langs een andere weg. Beroep doen op een autoriteit buiten onszelf biedt ons geen enkel perspectief. Vanwege de toegespitste individualiteit van de huidige mens is ieder van ons gedwongen tot een grote mate van zelfautoriteit met betrekking tot wat we met ons leven doen. Zelfverwerkelijking is dan ook de belangrijkste opdracht waarvoor we allen worden geplaatst. Geen gemakkelijke, maar wie zich uitverlangen en bereidheid begeeft op de weg naar een innerlijke oriëntatie, kan aan het begin staan van een intensieve en boeiende zoektocht.

In het besef van een andere werkelijkheid dan de sociale en morele, een realiteit waarvan we een vage herinnering in ons diepste wezen met ons meedragen, kan het inzicht doorbreken dat de tweespalt en het morele kwaad gewoon eigen zijn aan onze wereld, en binnen de grenzen van die wereld nooit werkelijk overwonnen zal kunnen worden. Klaar en duidelijk staat voor ons

dat ons levensveld onmogelijk het oorspronkelijk bedoelde veld van leven kan zijn, of worden. We zullen zelf fundamenteel moeten veranderen – daar ligt de sleutel tot bevrijding van het kwaad. En op dit belangrijke omslagpunt in ons leven ervaren we de ontoereikendheid en machteloosheid van alle a-religieuze filosofie-stelsels net zo goed als van alle georganiseerde religies. En dan kan het zijn dat – als een machtig symbool – de vuurvogel in ons leven verschijnt. De feniks, als teken van de herrijzenis van de oorspronkelijke mens, de ware manas, de denker.

DE KRACHT VAN DE VUURVOGEL EN DE NIEUWE LEVENSHOUDING De filosofie en bovenal de religie kunnen nu op werkelijke wijze hun macht herwinnen – in en door de kracht van de vuurvogel. Door middel van de ware religie kan de binding met het verhevende, het boven de natuur uitgaande leven hersteld worden. Door die hernieuwde binding met het leven dat goddelijk is, zal, bij wijze van metafoor, een vuurvogel, een verheven geestelijke mens, uit zijn natuurgeboren lichaam kunnen herrijzen!

Dit proces van nieuwe menswording, kan de mens voeren tot een absolute bevrijding van de dwang van het ik en van het juk van de natuurkrachten.

Alle wereldreligies bevatten de oerwijsheid van de onsterfelijke ziel, verbonden met de geest. Alleen een wedergeboren ziel kan de oorspronkelijke goddelijke wereld van eeuwige vrede binnengaan. En het radicale proces van 'zelfrevolte' op basis van volledige zelfovergave

Nieuwe inzichten maken ons vrij van het tragische waanidee ons vergankelijke ik voor het ware zelf te houden

leidt inderdaad tot nieuwe inzichten, ja, tot een nieuw bewustzijn, waardoor een bewust gevoerde nieuwe levensstaat mogelijk wordt.

Het grootste probleem voor de mens schijnt daarin te liggen, dat hij de kern van elke religie en ieder wijsheidsgeschrift weliswaar kan begrijpen, maar er niet naar kan handelen. Men is slechts 'toehoorder, maar geen uitvoerder van het woord', zoals Paulus het al uitdrukte. Slechts in het doen wordt weten tot wijsheid.

Laten we proberen ons een voorstelling te maken van deze nieuwe levenshouding. Aanvankelijk zal het accent komen te liggen op het nemen van verantwoordelijkheid voor alles wat je doet en nalaat te doen in het dagelijks leven. Verantwoordelijkheid die niet kan worden afgeschoven op anderen of op een verlossende godheid. Deze verantwoordelijkheid zal zich eerst moeten gaan toespitsen op een liefdevolle omgang met je medemens, met de dieren en de natuur. Je zou het oefenen in naastenliefde kunnen noemen. Daarbij kan het echter niet blijven. Bij voortdurende zal met geduld en volharding een volledige zelfovergave betracht moeten worden.

Langzaam maar zeker zullen we ten gevolge daarvan de energieën uit een ander krachtveld, uit de zuivere levensessenties van de godsnaatuur kunnen assimileren. Alleen met deze krachten zal het mogelijk zijn de nieuwe levenshouding echt in praktijk te brengen. Het wordt dan mogelijk te gaan leven uit zuivere liefdekracht, uit de kracht van: 'heb u naaste lief gelijk uzelf' en van: 'niet mijn wil, maar uw wil geschiede'. We gaan dan ontdekken dat het leven, juist door ons ik daarin

niet meer centraal te stellen, verrassend eenvoudig wordt. De – met gepast inzicht toegepaste – dienstbaarheid aan de naaste, aan wereld en mensheid, wordt daarmee een vanzelfsprekendheid. Dat is de kernactiviteit van de nieuwe levenshouding.

GROEPSEENHEID LEIDT NAAR EENSGEZINDHEID

De Geestesschool van het Gouden Rozenkruis, een van de brandpunten in deze wereld waar lichtkracht wordt vrijgemaakt, legt grote nadruk op de eenheid van de groep. In streven, in gerichtheid, in het elkaar beschermen, in atmosfeer en in het krachtveld. Dit bevordert niet alleen het gehele proces van spirituele transformatie, maar heel concreet ook een proces van fysieke regeneratie. Door een levende verbinding van zich louterend bewustzijn en het gezuiverde hart met de geestelijke matrix, die in en om de groep is als een scheppende kracht tot transformatie, veranderen ook de fysieke eigenschappen van de mens en komen de leden, door hun collectieve inspanning, tot ware godsdienst: het kunnen ontvangen en weer wegschenken van de krachten van het Licht, die altijd helpend, steunend en in die zin dus bevrijdend werken. In dienst van en in verbondenheid met de hele mensheid.

DE FENIKS, SYMBOOL VAN DE BEVRIJDING De vuurvogel staat voor het vuur van de geestkracht en voor de vogel die de absolute vrijheid tegemoet vliegt. Dat vuur van de geest kunnen we als het ware geloof beschouwen: een eigen, innerlijke verbinding met de wereld van de

Ook de Bauhauskunstenaar Lyonel Feininger was in 1926 gegrepen door het machtige beeld van een vogel, oprijzend uit de storm. Lyonel Feininger, *Vogelwolke (Wolke nach dem Sturm)*, 1926. Cambridge: Busch-Reisinger Museum, Massachusetts, VS

geest. Daarmee zullen we heel snel onze huidige vastgeroeste geloofsopvattingen, waarmee onze ik-persoonlijkheid haar wereldbeeld heeft gevoed, kunnen overstijgen. En de nieuwe inzichten, dit nieuwe 'weten van dingen die je nog niet ziet' – immers de ware betekenis van 'geloof' – zal ons verlossen van het oude wereldbeeld en van het tragische waanidee dat ons vergankelijke ik voor ons ware zelf houdt. Want juist dit beeld van het zelf houdt ons aan de relatieve wereld gebonden en belet ons tot het ware zelf door te dringen.

HET NIEUWE POTENTIEEL Indien de mens erin slaagt zijn ware zelf te hervinden, heeft hij hiermee de sleutel in eigen hand tot het verkrijgen van een waarlijk scheppend bewustzijn, in de zin van de eeuwige geestelijke ordening. Daarvoor is

wel als het ware een 'kwantumsprong' noodzakelijk naar een hogere dimensie van bewustzijn, die ons losmaakt van onze gehechtheid aan de relatieve levenswerkelijkheid van deze wereld. Wanneer de mens het onmetelijke potentieel van zijn zelfbevrijdende scheppende mogelijkheden zinvol benut kan hij de oude wereld letterlijk 'te boven komen'. Aldus wordt de komende nieuwe mens tot een bewoner van de eeuwig levende wereld. Onze relatieve wereld is slechts een brug, die ons leidt naar de oever van die andere: we kunnen 'oversteken'. Zij dient ons om via haar tot bewustwording van ons ware zelf en zijn adeldom te komen, maar ze kan ons niet tot blijvende woonplaats dienen. ☸

Literatuur op aanvraag bij de redactie

het drama van de onmogelijke liefde

Het verhaal van Orpheus en Eurydice dat op veel manieren valt uit te leggen, heeft een aantal componisten – Monteverdi, Gluck en Offenbach – geïnspireerd tot het op muziek zetten van wat wel genoemd wordt het drama van de onmogelijke liefde. En niet zonder reden: er is immers geen kunstvorm die zo goed de geest van de goddelijke liefde (Orpheus) benadert als de toonkunst. Evenals de geest is muziek vol verrukking en vervoering, maar tegelijk vluchtig en ongrijpbaar. Evenals de geest heeft muziek geen verleden of toekomst maar komt zij in het directe nu tot leven, tot werkzaamheid. En evenals bij een geestelijke aanraking kunnen in muziek vonken overspringen, vonken van goddelijke vuur.

ORPHEUS EN EURYDICE

DE LEGENDE “Op zekere dag zag Apollo, zoon van Zeus, dat de mensen op aarde zich overgaven aan een zondig en goddeloos leven en zich te buiten gingen aan allerlei uitpattingen. Hij zag dat hoewel de mensen God als een hoger doel in hun leven hadden aangenomen, daar in de praktijk niets meer van terecht kwam.

Deze god van het Licht, de eeuwige jeugd, de muzen en van de geneeskunst, hij, Apollo, besloot de mensheid te helpen. Hij stortte zijn geest uit in een hem toegewijde priesteres, Calliope genaamd. Calliope, ook de muze van de dichtkunst en welsprekendheid, baarde een zoon die zij Orpheus noemde. Deze naam, die een Fenicische oorsprong kent, betekent: hij die geneest door Licht (aour = licht en rophae = genezing). En om hem te eren ontving hij klinkende bijnamen als: de zoetvloeiende redder van mensen, de driemaal gekroonde: in de hemel, op de aarde en in het schimmenrijk. Apollo schonk Orpheus al op jonge leeftijd een zevensnarige lier en het waren de muzen, zijn tantes, die hem leerden spelen en zingen. Elke snaar van deze lier vertegenwoordigde een zevende deel van de gehele scheppingsharmonie en elke keer wanneer Orpheus aan de snaren hun klanken ontlokte, straalde de gehele schep-

ping van zijn Licht. Toen Orpheus volwassen was verliet hij zijn moeder en haar zusters, de andere acht muzen, om de goddelijke muziek naar de aarde te brengen. Stem en snarenspeel van deze zoon van het Licht waren zo puur, zo verheven, zo ongekunsteld dat, zo gaat het verhaal, de krijgers hun wapens neerlegden, de wilde dieren zich als betoverd aan zijn voeten neervlijden, de bomen hun wortels uit de grond trokken om dichterbij te kunnen komen, ja, dat zelfs de rotsblokken in beweging kwamen en zich naar de hemelse zanger toebewogen.”

GODDELIJK INWERKEN In dit beeld wordt aangegeven wat er gebeurt als de gewone natuur wordt aangegrepen door een levende vibrerende kracht uit de oorspronkelijke bovennatuur met zijn zuivere energieën van veel hogere vibratie. Om de mythe van Orpheus goed te kunnen begrijpen kunnen we het beste uitgaan van het mensbeeld van de oude Grieken. Dit mensbeeld is sterk doortrokken van de oude mysteriewijsheid – die de mens voorstelt als een fundamenteel tweevoudig wezen.

Aan de ene kant is er de mens van de natuur, de rusteloze mens vol dierachtige maar ook verheven neigingen, steeds op zoek naar rust

en evenwicht, in een wereld die voortdurend in beweging is en waarin uiteindelijk helemaal geen rust en harmonie te vinden is. Immers het levensveld van de mens wordt volledig beheerst door tegenstellingen: dag-nacht, licht-duisternis, liefde-haat, leven-dood. Het ritme laat de mens leven. Maar de zelfhandhaver, de mens, klampt zich vast aan een van de polen van die tegenstellingen: hij wil gezondheid, geen ziekte, hij wil overdaad, geen tekort, hij wil leven, geen dood, en hij wil liefde zonder de haat. Terwijl de wet van de twee polen, de dialectiek, die alles in het leven in zijn tegendeel doet verkeren, is onverbiddelijk: niets is blijvend!

Aan de andere kant is er in de mens een goddelijk beginsel dat zich ontplooiën kan, voor zover de natuurlijke mens daartoe is voorbereid, en dat toelaat. Dit goddelijke beginsel schenkt de mens enerzijds inzicht in de tragiek van het aardse bestaan en anderzijds een verlangen, een machtig heimwee naar een ander leven, dat vrij is, zuiver en verheven. De mysteriescholen van alle tijden namen en nemen mensen op die het goddelijke inwerken in hun ziel konden ondergaan. Los van

De liefde van Orpheus heeft geen ander doel dan Eurydice te voeren door de poorten van de tweede dood, naar het leven van de geest

hun ik en de overheersing van de animale natuur groeide een nieuwe bezieling geïnspireerd en vervuld van verheven, goddelijk weten. De binding met de geest, die er van meet af aan is, zal deze mens uiteindelijk geheel en al vervullen.

De mythe van Orpheus laat zien hoe van tijd tot tijd vanuit de bovennatuur, het oorspronkelijke goddelijke levensveld, impulsen uitgaan die de latente geestelijke mogelijkheden in de mens tot leven proberen te wekken. Hoewel het zuivere geestbeginsel vaak diep weggedoken ligt in een hart dat geheel is overwoekerd door alles wat het natuurlijke, lagere leven erin oproept, blijkt er toch steeds weer iets te zijn wat nog smeult, nog natrilft, en wat reageert op de wekroep van Orpheus. Zelfs iemand die zich tot en met heeft vastgeklemd aan zijn aardse bezit zal door diens muziek als in een bewustzijnsflits zien dat er een heel ander leven mogelijk is. Een leven zonder angst, zorg, en vrees, vrij van het zinloze geploeter in de vergankelijke wereld.

INNERLIJKE RUST De muziek van Orpheus tilt de mens als het ware uit boven het alledaagse niveau van leven, met zijn eeuwige strijd om het bestaan. Met andere woorden: de mens legt de wapens neer. Hij staakt de strijd in een

Orpheus leidt Eurydice weg uit Hades. (Orphée ramenant Eurydice des enfers) Jean-Baptiste Camille Corot, 1861. Houston: Museum of fine arts, Texas, VS.

wereld die toch wordt geregeerd door het recht van de sterkste en het 'eten of gegeten worden'. Zijn hartstochten en driften spelen nu geen overheersende rol meer.

De zenuwspanning in het hersen-ruggemergsysteem (de levensboom in het menselijke stelsel) komt tot rust in het vibratieveld van de hemelse muziek. De verharde uitdrukkingvormen van de ik-mens, de rotsblokken, komen in beweging, wegen minder zwaar, vormen minder een belemmering.

De muziek van Orpheus is echter uitsluitend gericht op het goddelijke beginsel in de mens. Voor de mens die geen hogere aspiratie kent en geheel tevreden is met de vervulling van zijn primaire verlangens en behoeften, zijn deze klankvibraties dan ook onhoorbaar en ongrijpbaar. Toch wil de mens die innerlijk is aangeraakt door de goddelijke wekroep in een eerste reactie de muziek van Orpheus naar zich toe trekken, er ook de lagere natuur in laten delen. En bezien wij de mythe nu eens van de andere kant, vanuit het standpunt van de nimf Eurydice. Eurydice is de menselijke ziel die, vanwege haar openheid daartoe in staat, reageert, ja moet reageren op de wekroep van Orpheus. Zij heeft echter nog onvoldoende bewustzijn van wat de muziek eigenlijk van haar verlangt. In een eerste reflex probeert Eurydice daarom de vreugde die de goddelijke aanraking in haar innerlijkste wezen teweegbrengt, te grijpen en uit te stralen in de wereld om haar heen. En ogenschijnlijk slaagt zij er ook in die harmonie, vrede en levensblijheid aan zich te binden en om zich heen te spreiden.

Orpheus' liefde heeft zich evenwel verbonden met het onaantastbare geestelijke midden in de ziel van Eurydice – en zo gaat hij haar zoeken in Hades

In de mythe wordt dit voorgesteld als het onmogelijke huwelijk tussen Orpheus en Eurydice. Immers de goddelijke en de aardse wereld zijn levensvelden die fundamenteel van elkaar verschillen, die niet met elkaar te verenigen zijn. Daarom vermeldt het verhaal dat het huwelijk tussen Orpheus en Eurydice vergezeld ging van een slecht voorteken: de flambouwen die de bruiloftszaal moesten verlichten vatten geen vlam omdat ze vochtig waren en de walmende rook die ontstond verblindde Hymen, de god van het huwelijk, toen hij de huwelijkszegen uitsprak.

En inderdaad: op het moment dat Eurydice ging geloven dat zij met behulp van Orpheus' muziek de wielwenteling in de dialectische natuur tot stilstand kon brengen, dat geluk, harmonie en vrede niet langer meer konden veranderen in ongeluk, disharmonie en strijd, werd zij wreed uit haar schijnparadijs gestoten. Toen zij dronken van gelukzaligheid op een bosweide danste op de muziek van Orpheus, trapte zij nietsvermoedend op een slang die haar in haar hiel beet, waarop zij dood ter aarde neerviel.

Het verdriet van Orpheus was onmetelijk groot, niet zozeer omdat Eurydice door de dood gegrepen was, maar omdat het goddelijke element in haar ziel nog onvoldoende tot ontwikkeling was gekomen, omdat zij nog geen definitief afscheid had genomen van de wereld der tegenstellingen. Dat zij, verblind door haar op de aarde gerichte bewustzijn, niet door de sluiers van de mysteriën had weten heen te breken om daar het pad van opgang te betreden.

Orpheus' liefde had zich evenwel verbonden met het onaantastbare geestelijke midden in de ziel van Eurydice – en zo ging hij haar zoeken in Hades, in het schimmenrijk van de onderwereld. Voor de Grieken was het evident dat de dood niet het einde was van het aardse bestaan. Zij wisten dat de ziel, dat wil zeggen het tijdens het leven opgebouwde complex van driften, passies en denkpatronen, na het afleggen van het stoffelijke omhulsel gedurende enige tijd verder leefde in een voor de zintuigen van de aardse wereld onzichtbaar levensveld van etherische aard. Maar het leven daar, na de dood, is niet meer dan een reflex van het voorbije leven, het kent geen nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden, en uiteindelijk dooft het uit. In de Griekse mythologie leiden de aardgebonden zielen in de Hades daarom een gebroken, bloedeloos en steeds schimmiger wordend bestaan.

DE TWEEDE DOOD Ook de rozenkruisers spreken van een wereld die bestaat uit een zichtbare en een onzichtbare tegenhanger daarvan (Hades betekent: hij die niet ziet) die net zo eindig is als de zichtbare. En tussen beide in wentelt het nimmer eindigende rad van geboorte en dood, dat net zo lang draait tot de hogere aanzichten in de mens krachtig genoeg zijn om hem binnen te voeren in de levensvelden van Apollo, de zonnewereld – het eigenlijke bestaansdomein van onze mensheid.

In de universele leringen, en zeker ook in de orfische mysteriën moest de kandidaat op het pad van bevrijding daarom tweemaal sterven: de

In 1949 creëerde Jean Cocteau (1889-1963) een spraakmakende film 'Orphée', (Orpheus) met in de hoofdrol de toenmalige hartebreker Jean Marais (1913-1998).

eerste dood heeft betrekking op de gewone, ons bekende dood, het afleggen van het stofkleed als gevolg van ouderdom, ziekte, of geweld. Deze dood wordt ook wel de incidentele dood genoemd, omdat deze dood de mens op zich niet losmaakt van het dialectische levenswiel. Immers zolang de mens geen radicaal afscheid neemt van zijn lagere natuur, blijft hij de cyclus doorlopen die voert van geboorte tot dood en van dood weer tot geboorte. De tweede dood, de structurele dood heeft betrekking op het loskomen, het opheffen van dat, wat hem steeds tot geboorte dwingt. We kunnen daaronder verstaan het gehele complex van verlangens, driften, lusten en neigingen die de mens steeds weer verleiden tot de eeuwige herhaling van hetzelfde: de bevrediging daarvan.

Maar zo kunnen we de dorst nimmer lessen. Iedere kandidaat op het pad van bevrijding streeft er daarom naar om een eind te maken aan dat complexe geheel. Die tweede dood leidt tot herboren worden in de wereld van de onsterfelijke zielen.

Na deze uitweiding zullen we de mythe van Orpheus beter kunnen begrijpen. Immers de liefde van Orpheus heeft geen ander doel dan Eurydice te voeren door de poorten van de tweede dood. Dat wil zeggen dat Eurydice, wil zij werkelijk de bruid van Orpheus worden, zich vrij moet maken van de overheersing door de begeertenatuur. In een volgend artikel zullen we bezien hoe Orpheus, de werkzaamheid van de broederschap, daarin te werk gaat. ♣

de orfische mysteriën en de sirenen

In Pluto's Hades – dat machtige beeld van de oude Grieken waarin we net zo goed, als symbool, het vruchteloze levensspel van grote delen van de huidige mensheid kunnen zien – bevonden zich archetypische beelden die de zielen lieten zien hoe zij door hun eigen begeertewezen gevangen werden gehouden.

Daar was bijvoorbeeld Tantalus, vastgebonden aan de rots van zijn niet te stillen aardse verlangens. Als Tantalus zijn dorst wilde lessen met het water dat langs zijn voeten stroomde, week het water terug. Als hij hongerig naar de druiven greep die boven zijn hoofd hingen, trokken de wijnranken zich terug. Ook zag je daar als schrikwekkend voorbeeld Sisyphus, bezeten van het idee dat de aardse natuur in cultuur moet worden gebracht. Zo kun je tenminste de pogingen van de arme man duiden, die een rotsblok tegen een bergwand omhoog probeert te rollen. Hij wil als het ware de lagere natuur, de materie, de vormwereld, tegen de wetten van de zwaartekracht in, laten voldoen aan de wetten van een hoger plan. Maar steeds als hij bijna zijn doel bereikt heeft, valt het rotsblok weer terug: voor hem geldt de wet van de eeuwige herhaling en steeds zal hij opnieuw beginnen. Eenzelfde beeld zien wij bij de danaïden, die een doorzeefd vat met water proberen te vullen. Al deze beelden confronteren de ziel met de absurde waarheid: de dorst van de begeertenatuur, de zelfhandhavingstrijd van de mens, kan onmogelijk tot blijvende voldoening leiden, alle moeite is tevergeefs, de beschikbare energie lekt weg en de honger blijft.

In de mythe wordt nu gezegd dat toen Orpheus rondging in de onderwereld op zoek naar Eurydice, zijn alles doordringende muziek Tantalus, Sisyphus en de danaïden deed opkijken, waardoor ze terstond hun kwellingen vergaten. Deze wonderlijke beeldentaal laat zien dat de goddelijke liefde de aangeraakte mens als het ware met één machtige beweging losrukt van de ketenen die hem binden aan de begeertenatuur, en hem een geheel ander levensperspectief laat zien. Maar let wel: de muziek van Orpheus nodigt slechts uit, zij dwingt niet. De naar de geest hunkerende ziel betreedt immers het pad van bevrijding uit vrije wil. De ziel leert zichzelf de dorst van het begeertewezen negeren, door de kracht van Orpheus' liefde, maar deze mag hierin niets forceren. Daarom mocht Orpheus van Persephone, de godin van de onderwereld, Eurydice wel zoeken en haar voorgaan op het pad omhoog, maar niet naar haar omkijken of zij hem wel volgde. Met andere woorden: de goddelijke geest mag de ziel slechts in een onpersoonlijke liefdesband omvat houden.

Wanneer Orpheus Eurydice vindt in de beklemmende stilte en intense duisternis van de Hades, volgt zij hem in een opgaande spiralengang die haar voert langs diepe afgronden en over nauwelijks begaanbare paden. De ziel die zoekt naar hereniging met de geest ondergaat immers intens de eenzaamheid van het God verlaten hebben. En in die eenzaamheid overwint zij de angsten van het natuurego, de schrik voor de val in de bodemloze afgrond. De ziel leert daartoe blindelings te vertrouwen op de geestelijke

leidsman, wiens aanwezigheid zij wel voelt maar die zij nog niet kan zien.

Eurydice slaagt erin de inwijdingsweg te bewandelen – tot aan het punt dat zij het Licht van de bovenwereld door de opening van de Hades ziet gloren. Dat wil zeggen tot aan het punt dat een nieuw bewustzijn doorbreekt en haar pad gaat verlichten.

Dan neemt de mythe een voor velen onbegrijpelijke wending: Orpheus, die al die tijd geen voetstappen achter zich hoorde, kijkt om om te zien of Eurydice hem gevolgd is, en op het zelfde moment ziet hij de schim van zijn geliefde Eurydice met een naar hem uitgestoken hand, wegglijpen en terugzinken in de duisternis.

In de dramatische paradox van de Griekse mysteriewijsheid duidt deze wending in het verhaal niettemin op de uiteindelijke bevrijding van de ziel. Door de eerste dood, de dood door de slangenbeet, verloor Eurydice haar stoffelijke uitdruktingsvorm. Uit de duisternis van de Hades werd zij door onvoorwaardelijk op Orpheus te vertrouwen stap voor stap naar het licht gevoerd en verloor het begeertewezen steeds meer zijn greep op haar. Maar omdat haar ziel niet krachtig genoeg was toen het Licht haar direct naderde, nam de onderwereld haar weer op, en in de diepte vergingen al haar oude omhulsels. En op het moment dat het Licht van de boven-natuur rechtstreeks met haar in binding treedt, zien aardse ogen het vergaan van een oude gestalte. Heel de oude begeertenatuur verdwijnt, lost op in de nevels van Hades, en voor de ingewijde ogen van de deelhebbers aan de orfische

<p>Therapeuten De oude Grieken kenden vele mysteriescholen (mysterie van mustēs = ingewijde; mus = gesloten ogen en lippen) waarvan de kleine mysteriën van Eleusis en de grote mysteriën of Dionysiën de bekendste waren. Orpheus wordt beschouwd als de stichter van de grote mysteriën, die teruggaan tot lang vervlogen tijden. Sommigen dateren deze op 12.000 jaar geleden, meekomend met de restbeschavingen van Atlantis, die uit het oosten via de Kaukasus naar Thracië trokken. De volgelingen van Orpheus noemden zich de</p>	<p>‘Therapeuten’, omdat zij evenals hij gezegers wilden zijn. Therapeutai staat in het Grieks voor: verzorgers, dienaren, vereerders. Verzorgers van de in onwetendheid dwalende en lijdende mens, dienaren van de tot nieuw leven gewekte ziel en vereerders van de schepper van alle dingen. In historische tijden moet er vanaf 2000 v. Chr. gedurende meer dan duizend jaar een ondergrondse stroom van zuiver orfische inwijding zijn geweest, want in de zesde eeuw v. Chr. zien we de bron opnieuw opwellen. In Delphi was de tempel gewijd aan Apollo, de vader van Orpheus.</p>	<p>Aan het eind van de vorige eeuw werd een aantal orfische hymnen ontdekt in tomben in Italië en Kreta. Deze hymnen waren gegraveerd op gouden tabletten en vermeldden de na-de-dood instructies (of de inwijdingsinstructies) voor hen die ‘de treden van de Orpheus’ lier wilden beklimmen’ en de levenswijze van zuivering, toewijding en dienst hadden aangenomen. In een ervan zegt de menselijke ziel: <i>Ik ben een kind van de aarde en de sterrenhemel; maar mijn ras is van de hemel alleen.</i></p>
--	--	---

mysteriën ondergaat zij de tweede dood, die het werkelijke huwelijk tussen Eurydice, de bevrijde ziel, en Orpheus, de eeuwige geest, mogelijk maakt. In bepaalde versies van de mythe staat dan ook dat Orpheus en Eurydice in de wereld van de goden zich verenigden tot een eeuwigdurende twee-eenheid en dat het sterrenbeeld ‘de Lier’ hiervan voor de mensheid een blijvende getuigenis is.

De gangbare uitleg van de mythe is echter dat Orpheus Eurydice voor eeuwig verloor en dat hij daarom eenzaam en ontroostbaar rondzwierf in de dichte wouden van Thracië.

Ook deze versie heeft echter zijn waarde: immers de ziel die wel wordt aangeraakt door de muziek van Orpheus maar die niet op zoek gaat naar de herkomst van die wonderlijke klankvibraties, die niet ingaat op de uitnodiging zich met de wereld van de Geest te herenigen, die niet de door Orpheus neergelaten toonladders gaat beklimmen, brengt Orpheus diepe smart. Maar deze smart van Orpheus stuitte in die mythische tijden op veel onbegrip. De mythe vertelt daarom dat toen Orpheus alleen nog maar smartelijke liederen zong over zijn onbeantwoorde liefde, en weigerde de lichte dansmuziek te spelen waaraan men zo gewend was, de bacchanten (de natuurkrachten die erop uit zijn de mens onder te dompelen in een roes van aardse gelukzaligheid) in woede onstaken en hem aan stukken scheurden.

In hun jaloerse razernij wierpen zij de lier en het hoofd van Orpheus in het water en zij hoopten dat zo iedere nagedachtenis aan Or-

pheus zou worden uitgewist. Hoe dicht raakt deze overlevering aan de mythe van Osiris en Seth, die zijn koning en broeder vermoordde uit jaloezie, en de ledematen verspreidde in de Nijl!

Over de lier verhaalt de mythe evenwel dat priesters deze weer uit het water opvisten en hem in de tempel van Apollo bewaarden – in afwachting van nieuwe boodschappers van het Licht, die met dit instrument opnieuw goddelijke klankgolven over de in disharmonie levende mensheid zouden kunnen uitstorten. Maar de geestelijk erfenis van Orpheus was bij de priesters uiteindelijk niet veilig. Toen een zekere Neanthus de magische krachten van de lier voor zijn eigen duistere doeleinden wilde gebruiken, wist hij een priester over te halen hem de lier te geven en in de tempel een replica op te hangen, zodat de roof niet zou worden opgemerkt.

Op een afgelegen plaats probeerde hij het heilige instrument tot zingen te brengen. Maar zijn ongeoefende vingers brachten slechts vals klinkende akkoorden voort, waar onmiddellijk een meute wilde honden op afkwam, die de overmoedige Neanthus aanvielen en verslonden. Dat de geestelijke erfenis van Orpheus hoe dan ook voor de onheilige handen van de onwetenden onaantastbaar is, blijkt uit het verhaal betreffende het hoofd van Orpheus. Nadat het in de wateren was geworpen zonk het niet maar bleef op de golven wiegen en met verheven hymnen de eeuwige waarheden bezingen.

In veel mythische verhalen heeft het begrip ‘wateren’ betrekking op de onzichtbare kracht- en energiestromen die de macrokosmos, de kosmos

Prachtig drukt Rodin in marmer de vertwijfeling van Orpheus uit, en hoe Eurydice weer wegzinkt in de rots, de nacht van Hades. 1893, New York: The Metropolitan Museum of Art

en de microkosmos doorvloeien en doordringen en die ruimte en tijd op wonderlijke wijze tot een eenheid samenbinden.

Wanneer men nu verneemt dat het hoofd van Orpheus (symbool van de universele, eeuwige wijsheid) in deze levende wateren aanwezig is, dan wordt daarmee bedoeld dat de geestelijke kennis altijd en overal, dus ook hier en nu, in ongeschonden toestand beschikbaar is. En zij die dorsten naar ware kennis kunnen uit deze waterbronnen putten wat voor hen essentieel is. Nog een opmerkelijk aspect van de figuur van Orpheus. In de Griekse mythologie is sprake van twee zanguitingen die qua werking lijnrecht tegenover elkaar staan.

Aan de ene kant is er Orpheus wiens gezang het goddelijke beginsel in de mens tot leven kan wekken.

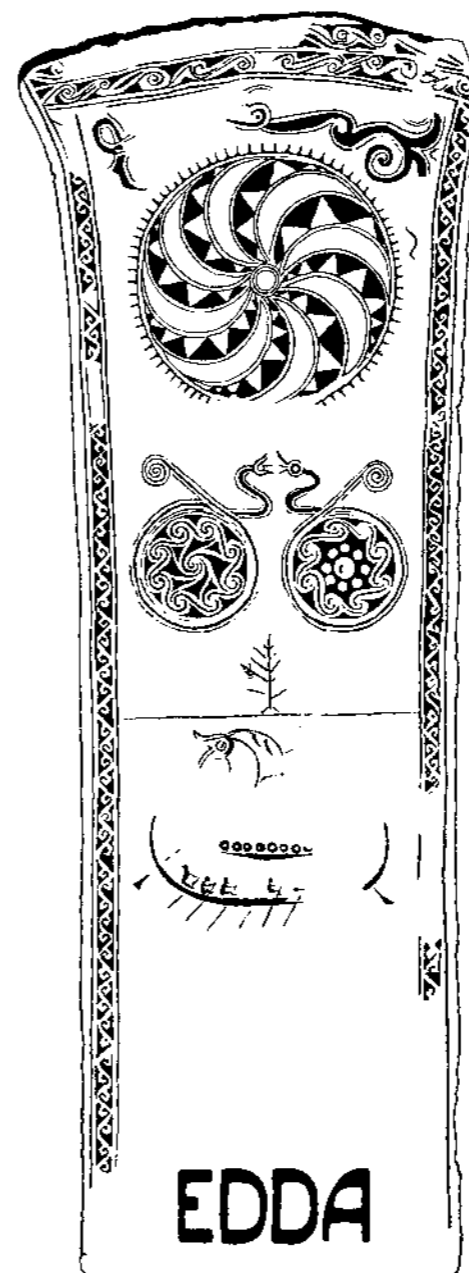
Aan de andere kant zijn er de sirenen die de mens van zijn zoektocht naar het hogere afhouden door hem met betoverende zangen op dwaalwegen te lokken.

De sirenen waren aanvankelijk hoog ontwikkelde natuurwezens die zich met vleugels konden opheffen tot de hoogste toppen van kunst die in de wereld van de stervelingen bereikbaar zijn en die grenzen aan de wereld der goden. Omdat zij echter niet van de goden afstamden, hadden de sirenen geen toegang tot de godenwereld. In de zangkunst waren zij echter zo bedreven, hun muzikaal talent was zo verfijnd, dat zij op zeker moment meenden met de muzen te kunnen wedijveren. Voor deze overmoed werden ze gestraft: zij veranderden in wezens die half vrouw - half

vogel waren. Zij werden bekleed met scherpe stalen veren en moesten hun vleugels afstaan. In veel mythen zien we hoe de sirenen met hun bijna goddelijke, en daardoor zeer misleidende gezang zeelieden (in de taal der mythen: zij die als Odysseus uitgevaren zijn naar hun thuis, hun werkelijke bestemming) naar gevaarlijke draaikolken lokken of naar rotsige kusten waarop hun schepen stukslaan.

Bekend is het verhaal waarin Odysseus de verleidingen van de sirenen weet te weerstaan door de oren van de roeiers dicht te stoppen met was en zichzelf vast te laten binden aan de mast van de boot. Ook de Argonauten moeten op hun zoektocht naar het gouden vlies, met hun schip de sirenen passeren. Toen deze, zoals gebruikelijk, hun lokzangen lieten horen werd een van de Argonauten onmiddellijk door de meeslepende klanken gegrepen, sprong overboord en verdronk. Aan boord van het schip de Argo was echter ook Orpheus die snel zijn lier stemde en met zijn gezang de betovering van de sirenen doorbrak zodat de rest van de bemanning gespaard bleef. In deze voor ons moderne bewustzijn misschien niet altijd even toegankelijke taal van de mythen klinkt toch een duidelijke boodschap door: Wie innerlijk is aangeraakt door de klankvibraties van Orpheus' lier wordt voor een keuze gesteld: óf meevibreren met de goddelijke muziek en daardoor uiteindelijk binnengaan in een nieuw veld van leven, óf blijven luisteren naar de verlokkenende sirenenzangen en daardoor, steeds weer opnieuw, schipbreuk lijden op de klippen van een fundamenteel gebroken bestaanswerkelijkheid. ✪

Ontelbare mythen zijn aan ons overgeleverd uit de meest uiteenlopende cultuurperioden. Zij houden voorstellingen in van de vroege mensheid over het ontstaan van de wereld, de activiteit van de natuurkrachten, goden en het lot na de dood.

ragnarok de ondergang van de oude wereld

Essentieel in de wording van de mens, volgens de Noorse Edda, is het optreden van de halfgod Loki. Bij de aanvang en de creatie van alle werelden is hij het die de brug Bifröst, eens door Heimdall gemaakt, voorziet van de kleuren van verscheidenheid en hem omtovert tot een regenboog. De wereld is dan gereed en de mens kan erin verschijnen (vers 17-18 van de Voluspa).

Daarmee kunnen we Loki zien als de kracht, die onderscheiding en differentiatie mogelijk maakt. Nauw verwant aan de Griekse Prometheus, was mede actief bij de schepping van de mens. En was hij net als bij Prometheus is zijn geschenk de aanleg tot het logische abstracte denken – waarmee de mens eenmaal aan de goden gelijk kan zijn. Loki komt ook overeen met Lucifer: onmisbaar voor de voortgang en ontwikkeling van de mens, maar

Åsgårdsreien of De Wilde Jacht, een schilderij gebaseerd op Odins mythologie, door Peter Nicolai Arbo (1872).

Oslo: Nationaal Museum van Noorwegen

niet zonder prijs. Drie verschillende mythologieën; Noors, Grieks en christelijk, en alle drie beschrijven min of meer gelijk het karakter van de impuls die het vuur van het verstandelijke denken in de mens ontvlamt. Net als Lucifer staat Loki tevens voor de eerste opflakkerende flarden van goed en kwaad. Omdat de mens vanaf dat hij denken kan, gehouden is de gevolgen van zijn doen en laten te dragen, zijn het steeds meer uiterlijkheden, of beter gezegd, de uiterlijke en innerlijke gevolgen van zijn daden, die het bewustzijn gaan bepalen. Wijsheid en goddelijke rede, die de mens tot dan toe direct innerlijk waarnam en ook volgde, komen steeds verder van hem af te staan – tot het moment dat

hij ‘de goden’, de geestelijke energieën die hem tot dan toe hebben geleid – niet meer schouwen kan.

Odin en de zijnen, het ware zelf in de mens, verbleken. Nu moet de mens op basis van de eigen inzichten leren handelen – een uiterst zwakke basis, als er nog geen inzichten zijn! Aanvankelijk werken de krachten van de natuur in hem onbewust, redeloos; zonder wijsheid en zonder liefde, of als enige liefde het eigenbelang, het voortbestaan. Nu eens bepalen misleiding, leugens en eigenbelang zijn handelingen die voortkomen uit handhaving en zelfzucht; dan weer impulsen van goedheid, van bescherming van wat eigen is. De ziel verdwaalt

herhaaldelijk in die troebele verwarring van de wereld der uiterlijkheden, vol schijn en misleiding. Het voelen wordt egoïstisch, het denken wordt bepaald door het verstand en het willen wordt door driften aangestuurd.

BALDER Tegenover Loki zien we de god Balder, een van de zonen van Odin die ver op de achtergrond zijn geraakt. Hij is het symbool voor een lichte heldere wereld, een laatste aspect van het hoge geestelijke wezen vanwaar de mens uitging: Odin. Balder is in de mens het lichtelement, zijn paspoort tot de goddelijke liefde en tot universeel schouwen. Een bijzondere gave omzweefde hem: zolang hij leefde zou er altijd vanuit het paleis waarin hij woonde Licht en lente over de aarde uitstralen, de mensen zouden de waarheid spreken en wijs zijn. Hij stond voor welsprekendheid en zijn welgezinde rechtvaardigheid zorgde ervoor dat niemand zich de sombere dagen van weleer herinnerde.

Maar, zo zegt de mythe, in een droom werd voorspeld dat iemand Balder zou vermoorden. De dood van Balder zou tegelijkertijd de ondergang van de gouden wereldordering inluiden, waarin mensen en goden één zonnewereld delen. De goden willen dit afwenden. Zij besluiten elke stoffelijke en niet-stoffelijke entiteit te laten zweren dat zij Balder geen kwaad zullen doen. Ook de ergste vijanden van de goden, de reuzen waren bereid dit te beloven. Allemaal wilden zij het Licht en de oude harmonie, de wereldordering behouden.

In feestelijke toernooien en strijdspelen tonen de goden hun vreugde over het verdrag en wil-

len laten zien dat Balder inderdaad niet gewond kan worden. Zelfs de hamer van Thor en de speer van Odin kunnen hem niets doen. Maar Loki, de listige, verandert zich voor de gelegenheid in een oude vrouw en vraagt de godin Frigg of er iemand of iets is dat geen eed heeft afgelegd. Frigg antwoordt dat de stengel van de mistletoe, die westelijk van het Walhalla groeit, te jong was geweest om het aan te vragen.

Daarop snijdt Loki een pijl uit een misteltwijg en geeft deze aan de blinde god Hod of Hodür voor een nieuw strijdspel van de asen. Hij geeft hem opdracht op Balder te schieten. In eerste instantie wil Hod dit niet, omdat hij Balder niet kan zien. Maar Loki stuurt zijn handen en geeft de richting aan, en door de pijl getroffen valt Balder dood neer.

HEL Het verdriet van de goden en alle wezens in de wereld is onmeetbaar groot maar niets kan Balder meer redden. Hij komt bij Hel, die de onderwereld regeert, terecht. Een afgezant van de goden krijgt de opdracht naar Hel rijden en Balder vrij te kopen. Deze stelt echter als eis dat als bewijs voor het grote verdriet iedereen om hem moet huilen. En zo gebeurt het – iedereen stort hete tranen om het verlies van Balder. Alleen Thöck, een oude reuzin kan niet om hem treuren – integendeel. Haar naam, Thöck, draagt betekenissen in zich als valsheid, gemeenheid. In haar verharde hart ziet zij in het Licht van Balder geen nut, eerder zelfs een bedreiging voor haar doeleinden. Dus moet Balder in het rijk van Hel blijven.

Als Loki zijn toverkracht aanwendt om Balder, het Licht, uit te schakelen, bewerkstelligt hij feitelijk het tegengestelde: hij maakt uiteindelijk mogelijk dat het op nieuwe wijze zal worden herboren

Zolang het kosmische bewustzijn in directe zin actief verbonden is met de geestelijke wereld is de lichtkracht van Balder alomtegenwoordig. Maar elke ontwikkeling komt met een prijs. Om volkomen te kunnen waarnemen in de uiterlijke wereld en daarmee bewustzijn van het zelf te verkrijgen, moest de mens wel het directe verkeer met de goden loslaten – dit gebeurt door zich geheel en al te concentreren op alles wat er in dat stoffelijke bereik voorvalt.

Op die wijze werden in de loop van de ontwikkeling Balders lichte en sprankelende energieën steeds zwakker en zijn dood, die we zoals altijd bij de mysteriën symbolisch willen duiden, bezegelt het al lang aangekondigde einde van een onbewust werkende lichtwerkzaamheid in de mens. Het geestelijke principe zakt geheel weg, alles wat stoffelijk en uiterlijk is, neemt die plaats in. De oude wereldordering breekt op. Nu verdwijnt alle waarneming van die lichte, maar ook droomachtige astrale sferen en concentreren de zintuigen zich op het ongelooflijk boeiende bereik van aardse ontwikkeling. Letterlijk boeiend, omdat vanaf hier de mens meer en meer zelf verantwoordelijk wordt voor wat er met hem gebeurt. En de helden nemen in

deze gang het voortouw, zoals wel uit de verhalen van de Edda blijkt.

Voor de mens is de wereld van de materie en vormgeving nu de nieuwe uitdaging geworden. Hij creëert een nieuwe ordening en een schijnbaar oneindig voortschrijdende polarisering van het ik en het niet-ik. Het is een proces dat begint met vrijheid van handelen en uiteindelijk voert tot volledige vrijheid voor iedere mens. Maar met die nieuwe vrijheid ontstaat in onze dagen tegelijk de onvrijheid die ons bestaan bepaalt en insnoert – en de vrijheid van weleer wordt gebondenheid aan de bijna onoplosbare keten van oorzaak en gevolg.

Tot de lichtende krachten van de geest, van het geestelijke schouwen opnieuw uitbreken, maar nu bewust! De latent geworden Lichtkracht blijft zolang in ons verborgen tot eenmaal de herinnering eraan weer opborrelt, wakker wordt, en een appel doet op ons bewustzijn. Dan komt Balder vrij – omdat de gehele schepping om hem treurt en de mens ervaringsvol beseft dat zonder het Licht er in feite geen leven is dat die naam waardig is. Aldus is Balder een innerlijke zielegestalte, die door het goddelijke aspect geheel kan worden vervuld en alles kan doorstralen.

Na de ondergang van Balder nemen de goden

Loki gevangen. Zij ketenen hem aan een rots en onophoudelijk druipt er uit de bek van een slang gif in zijn lichaam. Hoe diepzinnig is deze weergave van de werkelijkheid! Het is geen straf, maar een metafoor voor het verstand van de mens dat geketend ligt aan de rotsen van de materie, en onophoudelijk bepaalt de geest van de dialectica, het gif van de slang met de gespleten tong, het bewustzijn. De directe verbinding van het denken uit goddelijke intuïtie is verbroken. De mens is een slapende godheid geworden. Met deze gebeurtenis wordt de ondergang van de goden ingeluid. Ragnarok, de omwenteling van de wereld begint.

Vers 25 en 26 luiden:

*'Aan Balder zag ik,
de bloedige god,
de zoon van Odin,
onheil beschikt;
er stond op het veld
een stengel gegroeid,
tenger en sierlijk,
een misteltak'.
'Toen werd die twijg,
die tenger scheen,
een smartelijk wapen,
geschoten door Hod' [...]*

De mistel, die eigenlijk een genezende plant is, geldt als symbool van het Licht en het eeuwige leven en representeert ook de toverkracht van de materie. Als Loki deze toverkracht aanwendt om Balder, het Licht, uit te schakelen, doet hij

feitelijk het tegengestelde – hij maakt mogelijk dat het op nieuwe wijze zal worden herboren! Want doordat de mens de eigen doeleinden na gaat streven, volop kan gaan najagen, moet de goddelijke kracht in de mens 'sterven', latent worden, naar de achtergrond verdwijnen.

In directe zin heeft de invloed van Loki ervoor gezorgd dat Hods blinde pijl het aspect in de mens doodt dat het Licht ziet, de ziende Balder. Het verstand, dat slechts ja of nee kent, is 'blind' voor Balders atmosfeer van Licht, leven en lente.

In de voortijd weerspiegelen de energieën van de goden zich in het groeiende bewustzijn van de mensen. Het verzelfstandigde bewustzijn leidde tot blindheid – om de ervaring van het zelf mogelijk te maken, en uiteindelijk ook de eenzaamheid van het zelfbewustzijn te kunnen ervaren. De spiegel werd dof voor het oorspronkelijke, innerlijke leven en opende zich meer en meer voor de buitenzijde van de dingen. De samenwerking met de goden op de oude wijze was ten einde. Om de mens tot een god te maken, moesten de goden zich terugtrekken – en het grote wachten begon: zou de mens uiteindelijk weer de goddelijke lichtkrachten zoeken? ☸

BOEKBESPREKING
DIETER BROERS: WAAROM DE MENSHEID VOOR EEN
EVOLUTIESPRONG STAAT*

(r)evolutie 2012

In een aantal bijzonder goed gedocumenteerde hoofdstukken gaat de auteur in op de veranderingen van de zonneactiviteit, de snelle verschuiving van de magnetische noordpool, het afnemen van de beschermende Van Allen-gordel rond de aarde, de Schumannresonantie, de verbondenheid van de mens met de kosmos, het 'tijdloze weefsel van de tijd' en de mens als 'kosmische dromer'

DE INVLOED VAN DE ZON Aangevoerd is dat zonneactiviteit het elektromagnetisch veld van de aarde verandert. In 2012 zal de verhoogde zonneactiviteit haar hoogtepunt bereiken. Natuurwetenschappers verwachten in 2012 wereldwijde natuurrampen als aardbevingen, overstromingen en stroomuitval. De auteur ziet hele andere gevolgen. Bepaalde elektromagnetische velden hebben een aantoonbare werking op de hersenen. De prestatie van de hersenen, waarvan overigens 90% niet effectief gebruikt wordt, verbetert bij blootstelling aan specifieke velden of frequenties. Zonneactiviteit is van invloed op de neurofysiologische en biochemische gegevens van de hersenen, tot en met speciale ziekten toe. Zo veroorzaken kortdurende schommelingen van het aardmagnetisch veld significant meer depressies en herseninfarcten, maar ook telepathische vermogens en verhoogde creativiteit die zich uitdrukt in muzikale en literaire topprestaties. Ons zonnesysteem reist tussen en door de ster-

renstelsels en nadert in onze dagen een speciaal invloedsveld van het galactische centrum. Dat brengt extreme en hiervoor onbekende straling met zich mee. Dit is zichtbaar aan veranderingen in klimaat, economie en de psyche. 2012 blijft het kritische punt. Dan is er een activiteitsmaximum van de zon én wordt het kritische punt van de kosmische straling bereikt. We kunnen ons er hulpeloos aan overgeven, of ons bewust worden dat we op de drempel staan van een geweldig transformatieproces en ons erop voorbereiden – zonder angst of hysterie. Daar is intuïtie voor nodig, met het verstand alleen zal dat niet lukken. Volgens Broers zullen de gebeurtenissen in 2012 een evolutiesprong veroorzaken die een nieuwe vorm van bewustzijn en van samenleven met zich brengen.

EEN NIEUW LICHT OP DE AARDE Het principe van het leven is verandering; veranderingen die vaak in sprongen verlopen. Met de modernste wetenschappelijke methoden was het mogelijk

de verbluffende exactheid van de Mayakalender te ontdekken: de periodiciteit van de zonnevlekken blijkt geheel overeen te stemmen met de perioden aangegeven in de Mayakalender. De Maya's voorzagen een dermate ingrijpende verandering in 2012, dat ze het kennelijk zinloos vonden kalenders voor daarna te ontwikkelen. De Nasa zegt dat er een 'perfecte' zonnestorm kan inbreken in het aardmagnetisch veld, als in 2012 op de lente- of herfstevening een eruptie van de sterkte van Carington zou plaatsvinden. Carington ontdekte in 1859 een heftige zonnestorm en 'witlichtverschijnselen', waarbij het toenmalige telegrafienet het begaf. In 1989 was in Quebec, Canada een spectaculaire stroomuitval die het hele openbare leven verlamde. Geen computer functioneerde nog, vliegtuigen konden niet starten, liften bleven staan – overall in de staat dreigde chaos. Iets dergelijks speelde zich in 2003 af in Zweden. Dit waren voorproefjes van wat ons volgens de berekeningen van de Nasa in 2012 op grote schaal te wachten staat. De Maya's zeggen: 'Op 21-12-2012 zal een nieuw licht op de aarde schijnen en een nieuwe tijdsperiode inleiden'. Gaat het hier om het 'witlicht' van Carington? Of gaat het eerder om een spirituele dimensie? Ook in het verleden gedane studies naar het verband tussen de op- en ondergang van wereldrijken en zonnecycli, van het Babylonische rijk tot de Mayacultuur en het Romeinse rijk, suggereren iets dergelijks.

EEN OVERDODIS GAMMASTRALEN De astrofysici gaan ervan uit dat onze zon om een veel gro-

tere zon, Sirius, cirkelt, net zoals de Maya's het hebben over de 'centrale zon' in het sterrenstelsel waartoe wij behoren. Volgens Broers gaat het om het sinds kort ontdekte zwarte gat, waaromheen ons hele zonnesysteem cirkelt met een omwentelingssnelheid van ca. 225 miljoen jaar. De laatste tijd worden in dit centrum buitengewone activiteiten waargenomen die niet in het beeld van het universum passen dat wetenschappers tot nu toe hebben. Het zijn de Gamma Ray Bursts (uitbarstingen van gammastralen, GRB's) die vanuit het zwarte gat 'als autolampen' op de aarde gericht zijn. Ook de Maya's hebben het over een synchroniserende straal die vanuit de centrale zon op bepaalde tijden op de mens inwerkt. Aarde, zon en centrale zon worden in één trilling gebracht, 'gekalibreerd'. En vanuit de corona van onze zon slingeren elektrisch geladen gassen, 'plasma', zich de ruimte in, wat op aarde magnetische stormen, maar ook het poollicht veroorzaakt. Hun invloeden veranderen tot in de celstructuur al het leven op aarde. Het is een fascinerende gedachte in het boek, dat wij daar buitengewoon gevoelig voor zijn. Met name het DNA in onze cellen fungeert als antenne voor gammastralen en de koolstofmoleculen in het DNA reageren als resonantielichamen. Allerlei atomaire bestanddelen van ons DNA zijn geschikt om als een radioantenne elektromagnetische energieën op te nemen. De koolstofkristallen versterken die. Onze cellen kunnen dus elektromagnetische signalen uit de kosmos opvangen. De resonantiefrequentie van de GRB's komen overeen met de elementaire deeltjes van

onze atomen en kunnen en zullen verrijkende veranderingen van ons lichaam en onze hersenen veroorzaken, die ons mogelijkwijs van een volkomen nieuwe structuur zullen voorzien. In een elektrodynamische uitwisseling tussen de elektronen van de zon en de menselijke elektronen kunnen deze stralingen op die wijze de dubbelhelix van ons DNA opnieuw coderen. Ter illustratie: in 1968 werd er een directe samenhang ontdekt tussen (psychiatrische) aandioeningen en kosmos: men constateerde een opvallende overeenkomst tussen de explosieve toename van opnames in psychiatrische klinieken, gelijklopend met intensieve zonne-erupties.

GOEDSCHIKS OF KWAADSCHIKS: WE ZULLEN VERANDEREN De transformatie zal veel meer omvattend zijn dan een verandering in de samenhangende stelsels van modellen en theo-

rieën (wat men een paradigma-wisseling noemt) of de verandering van een politiek systeem, zoals de val van het communisme. Zij zal een dynamiek ontwikkelen die alles aan gewone levensvormen op aarde zal wegvagen. De Maya's hebben het met betrekking tot 2012 over ontwaakte mensen die een heilige missie zullen voltooien, een grote zuivering van de aarde. Ook het Afrikaanse Dagonvolk in Oost-Mali heeft het over een overgang naar onsterfelijkheid, een opstijgen naar de goddelijke Nommo. Het zou kunnen dat bij een sprongsgewijs toenemende straling het beschermende veld van de aarde het begeeft – wat dodelijk zou zijn voor alle leven. Kun je daaruit concluderen dat er alleen hoop ligt in een actief werken aan de bewustzijnsverandering? In de christelijke traditie spreekt men over het jongste gericht, waaraan de apocalyptische ca-

De wijsheidsleringen van alle tijden beschouwen het zelf als synoniem voor de onsterfelijke ziel

tastrofes voorafgaan. Ook bij Nostradamus vind je aanwijzingen voor een dergelijk noodzakelijk proces van omwenteling.

Jules Romains, de voorvechter voor broederlijk socialisme en menselijke solidariteit en oprichter van het Unanisme, heeft het over de noodzaak om een nieuwe geestelijke dimensie te ontsluiten, aangezien er een crisis komt. Want, zo betoogt hij, het instorten van de financiële markten, en het smelten van de gletsjers is allemaal het gevolg van mensenwerk. Daarom zal de gehele manier van denken van de mens moeten veranderen.

Het hersengebied dat bij de intuïtie betrokken is, de 'waarneming van het hart' is in de loop der eeuwen door ons verstand overwoerd geraakt. De mens heeft die intuïtie door zijn zogenaamde beschaving verloren en compenseert dat met zijn verstand. Het is de 'sluier van het vergeten', nodig om aardse ervaringen op te doen, die de mens blind en doof maakte voor de intuïtie. Toch kan alleen dat intuïtieve gebied de toegang openen tot ons geestelijke zelf, dat anders altijd voor ons verborgen blijft. Het is de toegang tot de vierde dimensie, het 'alles-wat-is', dat buiten de aardse morfogenetische databank ligt. In dat verband zou de zin van de evolutie erin kunnen liggen dat alle organismen steeds complexere vormen aannemen, en op die wijze steeds rijkere ervaringen opslaan in de kosmische archieven. De mens kan met zijn bewustzijn alles wat hij waarneemt, reflecteren en er waarde aan toevoegen. Daarvoor was een ik nodig. Het ik-

tijdperk heeft een doel. Maar wij zijn onderling meer betrokken en met de kosmos verweven dan we denken. Wij zijn ontvankelijk voor de meest verschillende invloeden die ons te wachten staan. Dit zal ons kunnen helpen de gebeurtenissen van 2012 voor onze ontwikkeling te benutten, betoogt Broers. Het zelf is niet het ik, ons ego. Het existeert en hoort thuis in hogere dimensies. De wijsheidsleringen van alle tijden beschouwen het zelf als synoniem voor de onsterfelijke ziel. In het zelf heerst momenteel het ego, maar het geestelijke drukt zich uit in een hersengebied dat functioneert buiten het intellectuele ik-denken om. Het ik kan wel zijn energie misbruiken. Door het ego beheerste mensen zijn als gevaarlijke wapens.

Friedrich Schiller zegt: 'Pas als de mens zijn verstand door zijn hart laat leiden, zal onze wereld beter worden.'

GEEN ANGST Wat nu in de evolutionaire veranderingsprocessen moet geschieden om onze wereld van de finale ondergang te redden is dat we ons ik, ons ego finaal terugwijzen. Nu al zien we een informatiestroom die geen enkele persoon meer kan overzien. Innerlijke toekering en spirituele introspectie dienen ertoe het ego te transformeren. Tot nu toe is dit bij enkelen het geval, maar op den duur gaan de aardmagnetische veranderingen doorwerken in iedere bewoner van deze planeet, tengevolge van de gammastralen van de zonneactiviteit. Toch hoeft niemand bang te zijn. Deze verandering is de basis van de kosmische evolutie. Oude

ballast moeten we afwerpen. Het voorbeeld van spirituele waarheidszoekers is belangrijk, omdat zij laten zien hoe het ego overwonnen kan worden. Want als we op de oude, ego-gefixeerde manier blijven denken, kunnen we niet in de dimensie van de nieuwe mens integreren. Alleen de wegen van wijsheid en transformatie zullen ons met zekerheid door de omwenteling voeren. Dat is ook logisch. Elektromagnetische velden kunnen frequenties van hersenstromen oproepen die anders alleen door diepe meditatie ontstaan. Broers schrijft in dit verband: ‘Laten we ons eerlijk afvragen of we open staan voor een verdere ontwikkeling. Ons denken, onze gedachten scheppen onze realiteit. Plato schrijft over het licht of de zon als ‘het eigenlijke’ – vanuit zijn denkbeeld dat achter al het zijnde een hogere idee verborgen ligt. De fysicus David Bohm, bewonderaar en vriend van Krishnamurti, was thuis zowel in de wereld van de geesteswetenschappen als in de wereld van de natuurkunde. Hij wijst op een nieuwe ordening, die te vergelijken is met de hologramstructuur: ieder deeltje bevat de totale informatie van het hele hologram. In hoge mate interessant is Bohms interpretatie van de werkelijkheid: alle fenomenen uit de ether veranderen van energie en informatie in materie, en zullen ooit weer als zuivere energie bestaan. Materialisatie is dus altijd tijdelijk. Deze cyclus noemt hij de holobeweging, waarin materie en geest zich verenigen tot één.

Onze zichtbare werkelijkheid is holografische projectie van een verborgen ordening. De expliciete ordening (onze werkelijkheid) is ónze kijk op de wereld, maar de impliciete ordening is

de primaire werkelijkheid: de hogere geestelijke dimensie, waarheid, intelligentie, inzicht, barmhartigheid, Plato’s ‘hoogste waarden’. Dat zijn impressies van wat wij kunnen ervaren indien we ons verstand en ons ik tot zwijgen brengen en de filters verwijderen.

Als mensen stevenen we af op een bewustzijns-revolutie, waarin de kiem ligt van de evolutie: de verandering tot nieuwe mens. Inactieve DNA-delen kunnen geactiveerd worden: ons genetisch én geestelijk potentieel zal geactiveerd worden. Dieter Broers hoopt hierop en geeft zijn visie van een nieuwe mens. Maar, zegt hij, een transformatie kan zich alleen voltrekken als wij daar actief vorm aan geven.

Zouden de te verwachten zonnestormen en de stijging van de gammastralen reddende ingrepen zijn? Is dat de bedoeling van de kosmos, zoals de Maya’s dat als vanzelfsprekend aannamen?

De auteur is ervan overtuigd dat de mens zonder deze kosmische ‘ondersteuning’ niet tot de transformatie kan komen. Hij zegt: ‘Ik wens iedereen op de kracht in zichzelf vrij te maken die u zal helpen, door de intuïtie te herontdekken. In de mythen van de mensheid gaat het altijd om een verandering van de mens in een wezen van een hogere zijnstoestand. Als wij ons er niet op voorbereiden, zijn we hulpeloos aan de kosmische energieën overgeleverd en gaan we eraan te gronde.’ ☸

*Dieter Broers, (R)evolution 2012. Warum die Menschheit vor einem Evolutionssprung steht. Berlin 2009. (alleen in het Duits verschenen)